

RYHTI Rakennetun
ympäristön
tieto

Vuosiraportti, Ryhti-hanke 2023

Sisällys

Esipuhe: 4 ryhdikästä vuotta takana	3
Kohti järjestelmän käyttöönottoa	4
Eduskunnan käsittelyssä rakennetun ympäristön digitalisaatio	4
Tietojärjestelmän ensimmäiset palvelut valmistuvat vuoden 2024 alussa	5
Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen sanastotyö valmistui	6
Kunnat valmistautuvat muutokseen	7
Tahtotilakeskusteluja tulee jatkaa	8
Riskienhallinta painottui tietojärjestelmän käyttöönottoon	8
Viestinnän kanavat monipuolistuvat: Uusi sivusto, verkkokoulutus ja somekampanja tavoittivat kohderyhmiä	9

Esipuhe:

4 ryhdikästä vuotta takana

Vuosi 2023 oli rakennetun ympäristön digitalisaation kannalta monella tavalla merkittävä. Kuluneena vuonna uusia digitaalisuutta edistäviä lainsäädäntöjä vahvistettiin, järjestelmän toteutus aloitettiin, yhteentoimivuutta edistettiin ja sidosryhmiä tuettiin monipuolisesti. Indikaattorien mukaan, hankkeen tuottamat tulokset mahdollistavat tietojärjestelmän suunnitellun käyttöönoton ja tukevat laajempien yhteiskunnallisten vaikutusten saavuttamista.

Rakentamisen ja alueidenkäytön digitalisaatiota vauhditettiin rakentamislain ja alueidenkäyttölain hyväksymisellä. Lisäksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmä sai sitä koskevan lainsäädännön, jolla varmistetaan tiedon virtaaminen valtakunnalliseen palveluun ja sieltä eteenpäin. Ryhti-hankkeen toteutus tukee EU:n komission antamaa asetusta arvokkaista tietoaisteista. Asetus edellyttää mm. sähköisessä muodossa olevat kaavatiedot saataville rajapinta- ja tiedostolatauspalveluun.

Käynnistimme rakennetun ympäristön tietojärjestelmän toteutuksen yhteistyössä Syken ja toimittajakonsortion kanssa. Validoinnin ja tallennuksen palvelut valmistuivat ja ne voidaan ottaa käyttöön tammikuussa 2024.

Avasimme myös järjestelmän uudet verkkosivut, jossa voi tutustua hankkeen kehitysvaiheisiin. Epävakaa maailmantilanne on myös heijastunut Ryhtiin ja kriittisen infrastruktuurin digitaalinen turvallisuus on puhututtanut yhä enemmän. Ryhti-järjestelmä on kehitetty lisäämään turvallisuutta, ja uudet verkkosivut kokoavat ajankohtaisimman tiedon myös turvallisuudesta.

Ryhti-järjestelmä on kehitetty lisäämään turvallisuutta, ja uudet verkkosivut kokoavat ajankohtaisimman tiedon myös turvallisuudesta.

Yhteentoimivuustyössä ollaan edistytty tehokkaasti. Yhteentoimivuustyön keskeisin tavoite oltiin saavutettu jo vuoden 2023 alkuun mennessä. Tämän lisäksi sidosryhmäfoorumit ovat toimineet aktiivisesti: maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen sanastotyö valmistui ja yhteentoimivuustyön tulosten kaksi hallintamallia valmistuivat.

Lainsäädäntöjen edellyttämän muutoksen toimeenpano on vasta alussa. Onneksi muutostuen tarjoamien palvelujen pariin on löytänyt lähes koko kohderyhmä. Tänä vuonna muutostuki avasi avustushaun kumppanitestaukseen sekä järjesti koulutuksia ja tilaisuuksia järjestelmän käyttöönotosta ja tiedonhallinnan uudistamisesta. Järjestelmän käyttöönottoon tähtäävät ensimmäiset avustukset myönnettiin järjestelmän kumppanitestaukseen.

Juhana Rautiainen
Ohjelmapäällikkö

Järjestelmän kehittämisen ensimmäisen vaiheen maali alkaa näkyä, mutta käyttöönoton tukea tullaan jatkamaan useampi vuosi eteenpäin. Kansallisen lupaviraston ja luvitusjärjestelmien kehittäminen on merkittävä mahdollisuus sujuvoittaa prosesseja muun muassa Ryhdin tiedoilla. Tavoitteemme on tarjota yhä konkreettisempaa tukea muutoksessa ja jatkaa laajaa yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Edessä on jälleen työntäyteinen, mutta erittäin kiinnostava vuosi!

Kohti järjestelmän käyttöönottoa

Eduskunnan käsittelyssä rakennetun ympäristön digitalisaatio

Säädösvalmistelussa saavutettiin merkittävä etappi, kun eduskunta hyväksyi maaliskuussa 2023 digitalisaatiota edistävät lait rakentamisesta ja rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä. Lisäksi hyväksyttiin muutos maankäyttö- ja rakennuslakiin, jossa säädetään alueidenkäytön tietojen digitaalisuudesta. Lakien hyväksyminen mahdollisti tietojärjestelmän perustamisen ja varmisti riittävän rahoituspohjan tietojärjestelmän käyttööntämiselle.

Osana lakimuutoksia maankäyttö- ja rakennuslain nimi muuttuu alueidenkäyttölainsiksi 1.1.2025. Laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä astuu voimaan 1.1.2024, mutta pykälää kuntien ja maakuntien liittojen velvollisuudesta toimittaa alueidenkäytön tiedot Ryhtiin sovelletaan vasta 1.1.2029 alkaen. Vaikka lait astuvat voimaan jo 1.1.2024 ja 1.1.2025, liittyy kaikkiin niihin oma siirtymäaika.

Vuosi 2023 oli myös syksyn osalta kiireinen. Lokakuussa lausunnoille annettiin alueidenkäytön digitalisaatioon liittyvä Katja-asetusehdotus sekä alueidenkäytön pysyviä yksilöiviä tunnuksia koskeva asetus.

Tietojärjestelmän ensimmäiset palvelut valmistuvat vuoden 2024 alussa

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän toteutus aloitettiin tammikuussa 2023. Töitä tekivät yhteistyössä Suomen ympäristökeskus ja kilpailutuksen kautta valittu toimittajakonsortio, johon kuuluvat Solita Oy, Sitowise Oy ja Ubigo Oy. Vuonna 2023 keskityttiin tiedon tallennuksen palveluiden toteuttamiseen. Tämän jälkeen tehdään tiedon luovutuksen palvelut, jotka avautuvat käyttäjille vuoden 2024 aikana.

Tietojärjestelmän toteutus aloitettiin täsmentämällä järjestelmän arkkitehtuurisuunnitelma. Työt aloitettiin validointipalveluiden toteutuksella ja tiedon tallennuspalveluiden tarkemmalla määrittelyllä. Tietojärjestelmän uusi verkkosivusto avattiin Syken verkkosivuille toukokuussa. Kesäkuussa julkaistiin alustavat kuvaukset tiedon tallennuksen rajapinnoista, joita kunnat ja heidän tietojärjestelmätoimittajansa kommentoivat.

Avoimen kaavojen validointipalvelun julkaisu siirrettiin loppuvuoteen 2023, koska kaavan validointisäännöt elivät ympäristöministeriön Katja-hankkeen vaikutuksesta. Syksyllä

2023 viimeisteltiin kaava- ja rakennustiedon tallennusrajapintapalveluita sekä kaavatiedon sisääntuontikäyttöliittymää siten, että ne ovat käyttöön otettavissa vuoden 2024 alussa.

Kaavatiedon tallennuspalveluiden toteuttaminen oli ennakoitua haastavampaan, joten sitovan tonttijaon ja maankäyttörajoitusten tallennuspalvelut valmistuvat keväällä 2024. Tiedon tallennuspalveluiden rinnalla aloitettiin tiedon luovutuksen palveluiden suunnittelu ja toteutus. Syke toteutti uutta käyttövaltuushallintaa, jota rakennetun ympäristön tietojärjestelmäkin hyödyntää.

Tietojärjestelmän toteutuksen rinnalle Syke hankki tietoturva- ja tietosuojakonsultaatiota. Ulkopuolinen tietoturva-asiantuntija tekee järjestelmän tietoturva-auditoinnin ennen tallennuspalveluiden käyttöönottoa. Syken tiimi laati järjestelmän tietojen luokittelun ja konsultin tukemana tietosuojavaikutusten arvioinnin. Tiedon tallennuspalveluiden asiakkaille valmisteltiin käyttöoikeushakemukset ja luvat.

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen sanastotyö valmistui

Ryhti-hankkeen yhteentoimivuuden tavoite saavutettiin jo vuoden 2022 ja 2023 vaihteessa, kun rakennetun ympäristön tietojärjestelmän keskeiset tiedot määriteltiin Yhteentoimivuusalustalle. Vuoden 2023 aikana näitä määrittelyjä, eli kaavatietomallia ja rakentamisen lupapäätösten tietomallia koodistettiin, on tarkennettu mm. Ryhti-järjestelmän kehityksen etenemisen ja asetusvalmistelun myötä.

Yhteentoimivuustyön tuloksille valmistui kaksi hallintamallia: hyväksymisprosessi ja muutoshallintaprosessi. Prosessien tavoitteena on ollut myös tietojen laadun varmistaminen. Ensimmäisenä hallintamallin mukaisesti hyväksyttiin kaavatietomalli ja sen koodistot. Niistä on kerätty avoimesti palautetta sidosryhmiltä vielä ennen vuoden 2024 alussa tapahtuvaa hyväksymistä. Hyväksymisen jälkeen kaavatietomalli vakiintuu ja sen käyttäjät voivat alkaa rakentaa omia ratkaisujaan tietomallin pohjalta.

Yhteentoimivuuden tavoite saavutettiin jo vuodenvaihteessa, kun rakennetun ympäristön tietojärjestelmän keskeiset tiedot määriteltiin Yhteentoimivuusalustalle.

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen sanastotyö valmistui. Sanastotyön tulokset päivitettiin Rakennetun ympäristön pääsanastoon ja uuteen Kulttuuriympäristösananastoon. Vuonna 2021 käynnistyneen sanastotyön aikana lisättiin tai päivitettiin peräti 510 käsitettä määritelmiseen Yhteentoimivuusalustan Sanastot-työkaluun. Ennalta määritellyt käsitteet ovat tärkeitä sujuvan tiedonsiirron toteutumiselle, kun ihmisen tekemää tulkintaa ei enää tarvita. Yhteentoimivuustyön tuotokset on keskitetty yleiseen käyttöön Yhteentoimivuusalustalle, jonka tiedot ovat hyödynnettävissä laaja-alaisesti kehittämis- ja palveluliiketoiminnan tueksi.

Yhteentoimivia tietosisältöjä on määritelty valmiiksi hyödynnettäväksi mm. rakennuksen ilmastaselvityksestä ja materiaaliselosteesta, rakennuskohteen koodistoista ja rakentamislupahakemuksen tiedoista. Lisäksi alkuvuodesta valmistuneita kaavamääräyskokoelmien luonnoksia on tarkennettu Katja-asetuksen valmistelun yhteydessä. Kulttuuriympäristötietojen määrittelyä on jatkettu kulttuuriympäristön tietovarannon esiselvitysprojektin sekä tietokomponenttikirjaston määrittelyjen tarkentamisen myötä. Rakennetun ympäristön kokonaisarkkitehtuuri selkeytyi, kun keväällä valmistui nykytilan kuvausten pohjalta tehty rakennetun ympäristön prosessikartta.

Yhteentoimivuustyön sidosryhmäfoorumit teema- ja alaryhmät ovat toimineet aktiivisina sidosryhmien keskustelu- ja tiedonvaihtofoorumeina tänäkin vuonna. Joukkoon lisättiin keväällä uutena kulttuuriympäristön alaryhmä. Laajempaa yleisöä tavoitettiin kahdessa yhteentoimivuusinfossa, joiden teemoina olivat toukokuussa rakennuksen tiedot sekä kokonaisarkkitehtuuri ja marraskuussa rakennetun ympäristön sanastot. Sidosryhmäyhteistyö on lisännyt tietoisuutta rakennetun ympäristön digitalisaatiokehityksestä ja valmiuksia sen mahdollisuuksista oman toiminnan ja toimialan kehittämisessä.

Yhteentoimivuustyö on edennyt hyvin ja pysynyt tavoiteaikataulussa, mutta tietomallien käyttöönotto vaatii tulevaisuudessa vielä lisää panostusta.

Kunnat valmistautuvat muutokseen

Ryhti-hanke jatkoi digimuutoksen tukemista vuonna 2023. DigiFinland Oy tarjosi kaikille Manner-Suomen kunnille ja maakuntien liitoille muutostukea, jolla vahvistettiin valtakunnallisia valmiuksia rakennetun ympäristön tietojärjestelmän käyttöönottoon. Muutostuki tavoitti kaikki Manner-Suomen 293 kuntaa.

Keskeinen muutostuen työkalu olivat toimenpideohjelmat, joita oli tehty marraskuuhun mennessä jo 287 kunnalle ja jokaiselle maakunnan liitolle. Kunnille teetetyt nykytilakartoituskyselyn pohjalta tehdyissä toimenpideohjelmissa organisaatiot ovat voineet valmistautua uusiin digitaalisiin, yhdenmukaisiin toimintatapoihin ja tietojärjestelmän käyttöönottoon.

Kaiken kaikkiaan muutostuen tarjoamiin palveluihin on osallistunut 99 % kohderyhmästä, mikä on ylittänyt hankkeelle asetetut tavoitteet. Kunnille ja maakuntien liitoille on järjestetty tilaisuuksia ja koulutuksia muun muassa muutoksista, jotka koskevat hankintoja, tiedonhallintaa, kaavoitusta ja luvitusta. Keväällä Mikä muuttuu -kuntakiertueelle osallistui 560 kuntaedustajaa. Muutostuki jatkoi myös kuntakohtaisten tapaamisten järjestämistä, jotka ovat saaneet kiitosta kunnista. Muutokseen on helpompi perehtyä kahdenkeskisissä tapaamisissa, joissa oman kunnan näkökulmasta oleellisia kysymyksiä on ollut helpompi esittää.

Muutostuki tavoitti kaikki Manner-Suomen 293 kuntaa.

Tiivis vuorovaikutus kuntakentän kanssa on antanut tarpeellista tietoa ja palautetta toimien suunnitteluun. Lisäksi kuntien teknisen toimen asiantuntijoille teetetyllä jatkokyselyllä selvitettiin digivalmiuksia työntekijän näkökulmasta. Jatkuvalle palautteelle ja kyselyillä on voitu kohdentaa entistä tarkemmin tarjottavaa tukea ja viestintää. Erityisesti tarpeen on ollut tarjota lisää tietoa kunnissa heränneisiin keskeisiin huoliin, joista merkittävimmät ovat edellisen vuoden tapaan liittyneet kustannuksiin, siirtymäajan työmäärään sekä lisäkoulutuksen tarpeeseen.

Palveluihin on osallistunut 99 % kohderyhmästä.

Toukokuussa 2023 avautui ensimmäinen avustushaku kunnille ja maakuntien liitoille tiedonhallinnan uudistamiseen, jota tehdään osana rakennetun ympäristön tietojärjestelmän kumppanitestausta. Avustusta myönnettiin yhteensä 2,7 miljoonaa euroa 11 hankkeelle, joissa kehitetään teknisiä valmiuksia ja valtakunnallisia malleja. Kumppanitestaukseen valikoitui lopulta jopa 20 kuntaa ja 3 maakuntien liittoa.

Kuluvan vuoden aikana on tunnistettu, että muutoksen toimeenpano on vasta alussa monissa kunnissa. Ryhti-hankkeen ajaman muutoksen onnistumiseksi tukea, niin toiminnallista kuin rahallista, on tarjottava jatkossakin kunnille ja maakuntien liitoille.

Tahtotilakeskusteluja tulee jatkaa

Vuonna 2023 jatkettiin työtä rakennetun ympäristön yhteisen tahtotilan eteen. Tavoitteena oli resurssien rajoissa edistää yhteistä päämäärää siitä, että ajantasainen ja laadukas tieto otetaan käyttöön yhteiskunnassa hallitusti ja tietoturvallisesti.

Alkuvuodesta kulttuuriympäristöä koskeva tahtotila pääsi hyvään vauhtiin ja työ jatkuu edelleen. Järjestöyhteistyö on tänä vuonna ollut tiivistä muun muassa Rakennusteollisuuden, KIRAHubin ja Rakennustietosäätiön kanssa. Edellisvuonna rakennettu kyberturvallisuus saatiin tänä vuonna integroitua koko valtioneuvostoon. Hallitusohjelmakirjaukset yhden luukun lupapalveluista ovat nostaneet esiin jo Ryhti-järjestelmän alkuvaiheessa tunnistetut integraatioiden tarpeet Luvat ja valvonta-palvelualustaan.

Tänä vuonna tahtotilatyöskentelyyn ei kuitenkaan laitettu yhtä paljon resursseja kuin aikaisempina vuosina. Tahtotilasta vapautuneet resurssit kohdennettiin kunnille järjestelmän käyttöönottoon. Monet tahtotilaosiossa aiempina vuosina tunnistetut yhteistyötarpeet ja -tahot ajankohtaistuvat myöhemmin tietojärjestelmä- ja lainsäädäntötyön myötä. Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön yhteisen tahtotilan toteutus on siirtynyt osaksi järjestelmien teknistä toteutusta.

Tahtotilakeskusteluja rakennetun ympäristön tietojärjestelmän yhteyksistä on jatkettava sekä keskeisten valtion järjestelmien että yksityisen sektorin kanssa.

Tahtotilakeskusteluja rakennetun ympäristön tietojärjestelmän yhteyksistä on jatkettava sekä keskeisten valtion järjestelmien että yksityisen sektorin kanssa. On ratkaisevaa, että keskeiset julkiset organisaatiot osallistuvat tietojärjestelmän käyttöönottoon, jotta muidenkin tahojen luottamus järjestelmää kohtaa vahvistuu.

Riskienhallinta painottui tietojärjestelmän käyttöönottoon

Tietojärjestelmän toteutuksen ja käyttöönoton valmistautumiseen liittyvä vuosi on ollut tiivis. Vuosi on edellyttänyt tarkkaa hankkeen toteutuksen etenemisen seurantaa ja eri toteutusvaiheiden yhteensovittamista. Hankkeen toteutukseen ja erityisesti tavoitteisiin liittyviä riskejä on tarkasteltu vuoden aikana säännöllisesti. Tunnistetut riskit liittyvät yhä useammin tietojärjestelmän käyttöönottoon. Näiden pohjalta uudistettiin riskienhallintasuunnitelmaa ja keskusteltiin tarvittavista hallintatoimista riskien ehkäisemiseksi. Käyttöönottoon liittyviä riskejä on myös tarkasteltu tiiviissä yhteistyössä toimittajakonsortion kanssa. Yhteinen keskustelu riskien näkökulmasta auttaa tunnistamaan kohtia, joissa tarvitaan yhteensovittamista hankkeessa. Keskustelu tiimissä aiheesta auttaa ennakoimaan tulevaa ja varautumaan eri skenaarioihin.

Viestinnän kanavat monipuolistuvat:

Uusi sivusto, verkkokoulutus ja somekampanja tavoittivat kohderyhmiä

Ryhti-hankkeen viestintä kertoi hankkeen kehityksestä ja vaikutuksista. Tänä vuonna keskiössä olivat muutoksen vaikutukset, valmistautuminen järjestelmän käyttöönottoon ja kumppanitestausta. Työn näkyvyys eri kanavissa on kasvanut koko hankkeen ajan ja on saavuttanut sille asetetut tavoitteet.

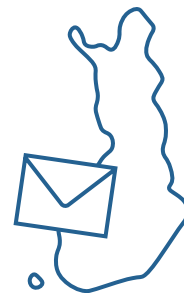
Vuonna 2023 läpimenoja mediassa ja kumppanien kanavissa oli keskimäärin 7,5 kuukaudessa. Näkyvyys yhdistyi hankkeen ajankohtaisiin aiheisiin kuten tietojärjestelmän käyttöönottoon, uusiin verkkosivuihin ja kumppanitestaukseen. Epävakaan maailmantilanteen myötä huoli digitaalisesta turvallisuudesta on värittänyt myös keskustelua mediassa. Vuonna 2023 keskustelu sosiaalisessa mediassa on ollut edellisiä vuosia vilkkaampaa, mikä näkyy myös näkyvyyden kasvamisena mediassa ja kumppanien kanavissa. Ryhti-tiimiläiset osallistuivat myös aiempaa vuotta aktiivisemmin Ryhti-keskusteluun sosiaalisessa mediassa. Ryhti-utiskirje tavoitti yhä enemmän sidosryhmiä: tänä vuonna lukijoita oli 37 prosenttia enemmän kuin viime vuonna.

Näkyvyys yhdistyi tietojärjestelmän käyttöönottoon, uusiin verkkosivuihin ja kumppanitestaukseen

Kun näkyvyys lisääntyy, saattaa viestinnän yhtenäisyys heikentyä. Tähän haasteeseen vastaa keväällä avautuneet Ryhti-tietojärjestelmän omat verkkosivut, jotka kokoavat ajankohtaisen ja aina viimeisimmän tiedon järjestelmän käyttöönotosta ja muutoksesta laajemmin. Verkkosivuston julkaisua tuettiin viestintäkampanjalla, joka näkyi kevät- ja syyskaudella niin sosiaalisessa mediassa kuin kiinteistö- ja rakentamisalan julkaisuissa. Tärkeä etappi entistä tarkemman tiedon tarjoilussa oli myös HAUSin kanssa laadittu Mikä muuttuu -verkkokoulutus, jonka on suorittanut jo 250 henkilöä.

Ryhti-utiskirje tavoitti

37 %
enemmän lukijoita

Ryhti-tiimi teki edelleen tiivistä sidosryhmätyötä. Ryhti-infoja järjestettiin kolme ja niissä oli yhteensä 1 111 osallistujaa. Infojen yleisarvosanaksi annettiin 4/5, mikä ylitti tavoitteen. Infojen lisäksi Ryhti-tiimi järjesti rakennetun ympäristön digipäivän, jossa tarjottiin yrityksille, kuntakentälle ja valtionhallinnolle mahdollisuus kohdata. Ryhti-infoja järjestettiin tavallista vähemmän, jotta resursseja voitiin käyttää kohdennettujen tilaisuuksien järjestämiseen. Kohdennettuja tilaisuuksia olivat esimerkiksi muutostuen kuntakiertue, Kuntamarkkinat ja Geoforum Summit -messut. Näissä tilaisuuksissa pystyimme viestimään muun muuassa muutoksen vaikutuksista.

3

Ryhti-infoa

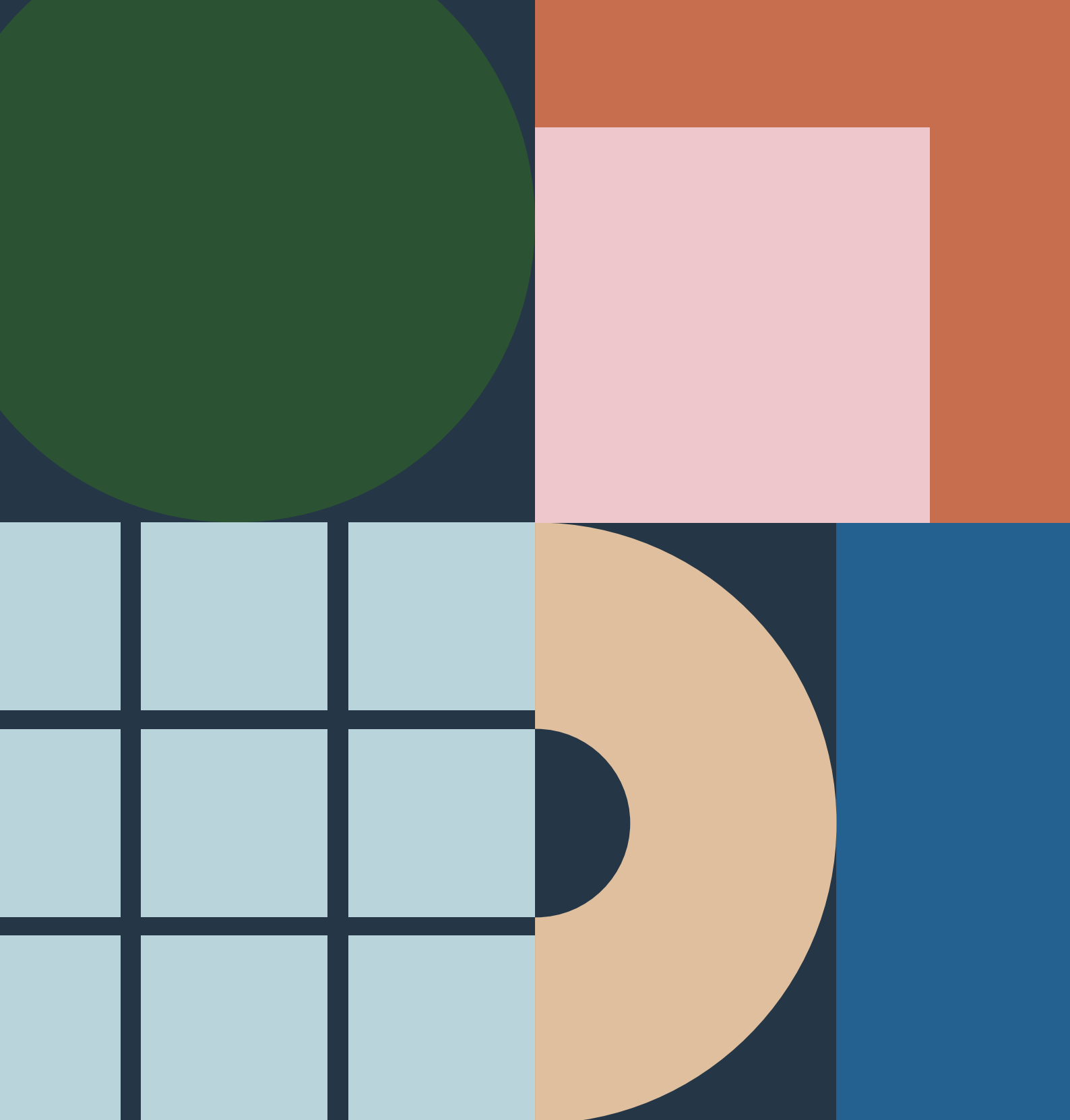
1 111

osallistujaa

4/5

yleisarvosana

Seuraavana vuonna Ryhti-tiimi pyrkii viestimään tuloksellisemmin muutosten vaikutuksista arkityöhön. Katse siirtyy yhä vahvemmin järjestelmän käyttöönottoon ja kumppanitestauksen konkreettisiin tuloksiin. Tavoitteena on saada yhä enemmän sidosryhmiä mukaan rakentamaan uutta kotia rakennetun ympäristön tiedolle.

RYHTI Rakennetun
ympäristön
tieto